

Petten is bang voor milieubeweging

In het Noordhollandse Petten staat op het terrein van het Energie Centrum Nederland een kernreactor die hoogverrijkt uranium gebruikt. In deze zogenoemde Hoge Flux (kern-)Reactor wordt sinds 1961 met behulp van hoogverrijkt uranium onderzoek gedaan, onder meer naar materialen voor kernfusie.

Amerika besloot op 6 oktober jongstleden echter deze splijtstof niet meer te exporteren omdat het risico te groot is dat het materiaal in verkeerde handen komt, en gebruikt wordt voor het maken van kernwapens.

Conversie naar laagverrijkt uranium lijkt onvermijdelijk en is technisch en financieel ook geen onoverkomelijke probleem, maar vreemd genoeg probeert Euratom – de atoomenergie-organisatie van de Europese Commissie en beheerder van de reactor in Petten – hier op allerlei manieren onderuit te komen.

Tientallen jaren lang hebben honderden onderzoeksreactoren in de wereld vrijelijk de beschikking gehad over het zogenoemde *weapon-grade* uranium dat behalve voor fundamenteel onderzoek ook geschikt is voor de aanmaak van atoombomben. Voor vrijwel alle westerse reactoren zijn de Verenigde Staten de leverancier van het splijtstofmateriaal. Een riant monopoliepositie die verdedigd werd door de afnemers grote voordelen te bieden. Zo kunnen onderzoeksreactoren de opgebrande splijtstofstaven terugsturen naar de Verenigde Staten. Na opwerking gebruikt het Amerikaanse Pentagon een deel van het vrijgekomen uranium en plutonium voor de productie van atoomwapens. Het resterende hoog-radioactieve afval blijft in Amerika.

Onder president Carter startte het Amerikaanse ministerie voor Energiezaken in 1978, ondanks protesten van het Pentagon, de productie van minder hoogverrijkte isotopen. In de reactoren zou men zo onderzoek kunnen blijven doen zonder een proliferatiegevaar te vormen. In het Non Proliferatie Verdrag wordt al sinds jaar en dag gepleit voor het beperken van het gebruik van hoogverrijkt uranium.

Het RERTR-programma (Reduced Enrichment for Research and Test Reactors) bleek al snel een succes. De vier nieuwe vormen van lager verrijkt uranium die ontwikkeld zijn, bieden vrijwel alle onderzoeksreactoren in de wereld een alternatief.

In de regeerperiodes van Reagan en Bush lag het onderzoekprogramma vrijwel stil; het Pentagon won aan invloed en had alle beschikbare splijtstof hard nodig. Ondanks deze vertraging bestaan nu voor tweeëntwintig reactoren gevorderde plannen voor omschakeling. In Denemarken, Duitsland, Zweden en Amerika zijn inmiddels vijf reactoren omgeschakeld.

Ook voor de reactor in Petten is omschakeling mogelijk. Na experimenten in '88 en '89 bleek het brandstofelement U_3Si_2 te voldoen. In Amerika, Zweden, Denemarken en Duitsland wordt al gebruik gemaakt van dit niet-proliferatiegevoelige materiaal.

Tot verbazing van de Amerikanen gaf Euratom echter al snel aan de overstap niet te willen maken; de kosten zouden te hoog zijn en onderzoeksmogelijkheden zouden in gevaar komen doordat de neutronenproductie in de reactor bij laagverrijkt uranium kleiner is. Bedenkingen die door de onderzoekers van het RERTR-programma weerlegd worden: door het vermogen van de reactor op te voeren naar zestig megawatt blijft al het onderzoek mogelijk. Bovendien bedragen de kosten voor omschakeling niet meer dan een stijging met twee procent van de totale exploitatiekosten.

De werkelijke reden is dan ook pikanter. Bij conversie zal de reactor in Petten een nieuwe vergunning moeten aanvragen. Men vreest dat deze procedure – op zichzelf al een langdurig aangelegenheid – door de milieubeweging zal worden aangegrepen om juridische procedures te starten waarin sluiting van de reactor wordt geëist. Sluiting is weliswaar geen reële optie, maar dergelijke acties kunnen wel eindeloze vertragingen opleveren.

In een poging de zaak onderhands te regelen, heeft de directie van de reactor in Petten een Ameri-

kaans onafhankelijk instituut gevraagd te bemiddelen; als de milieubeweging belooft dat ze niet moeilijk doet, is Petten bereid zo spoedig mogelijk over te schakelen op laagverrijkt uranium. Namens de milieubeweging hebben Vereniging Milieudefensie en de Stichting Natuur & Milieu al laten weten niets te voelen voor een dergelijke deal. Zij houden vast aan hun principiële standpunt: sluiting van alle nucleaire installaties.

Ondanks de beëindiging van de Amerikaanse levering van hoogverrijkt uranium kan Petten voorlopig nog geruime tijd doordraaien. Onder de bepalingen van het Euratomverdrag is het mogelijk om splijtstof in te zetten in alle landen die participeren in Euratom. Hoogverrijkt uranium mag binnen Europa vrijelijk gebruikt worden, ook in installaties waarvoor de splijtstof oorspronkelijk niet was bedoeld. De Amerikanen beschouwen alle bij de Euratom aangesloten partners als één land en hebben geen verdere invloed op het gebruik. Zo wordt het mogelijk dat Petten splijtstof krijgt dat door Amerikanen geleverd werd aan de experimentele THTR-reactor in Hamm, Duitsland. Deze reactor werd in 1983 opgestart maar, na talloze storingen, in 1988 voorgoed gesloten. Nu liggen de splijtstofstaven – 348 kilo hoogverrijkt uranium – bij Dounreay in Schotland opgeslagen waar ze weer geschikt worden gemaakt voor gebruik in een onderzoeksreactor.

Een aanzienlijk probleem is wel waar Petten heen moet met de opgebrande splijtstofstaven. De Verenigde Staten zijn immers niet meer bereid deze terug te nemen. De staven kunnen wel voor opwerking naar Engeland of Frankrijk, maar die zullen in tegenstelling tot Amerika, het hoog-radioactieve afval naar Nederland terugsturen.

Officieel wacht de directie van de Petten-reactor nu op het uitkomen van een advies-rapport van Euratom. Dit rapport, dat al lang had moeten verschijnen, is bij voorbaat 'geheim' verklaard. Waarschijnlijk omdat in het rapport bevestigd wordt dat het voor de HFR mogelijk is op korte termijn over te schakelen op minder gevaarlijk splijtstofmateriaal. De milieubeweging wacht af. □